

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο καπιταλισμός ως παγκόσμιο σύστημα (1880-1914)

(6-8 ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Ιστορικές έννοιες Πρωτογενείς Δευτερογενείς		Ενδεικτικές δραστηριότητες - προτάσεις αξιολόγησης
<p>Η εδραίωση της νεωτερικότητας</p> <p>Τεχνολογικές καινοτομίες και αλλαγές</p> <p>Ο κόσμος της εργασίας: τα εργοστάσια</p> <p>Ο αγώνας για τη χειραφέτηση των γυναικών</p> <p>Η αίσθηση του μοντέρνου: ζωγραφική, φωτογραφία, λογοτεχνία</p>	<p>Να επισημάνουν τις διαφορές μεταξύ πρώτης και δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης.</p> <p>Να κατανοήσουν τη σημασία των τεχνολογικών αλλαγών στις επικοινωνίες, τις μεταφορές και την παραγωγή.</p> <p>Να ερμηνεύσουν το συσχετισμό της θέσης στην εργασία με την αντίστοιχη στην κοινωνία και τον τρόπο ζωής.</p>	<p>Δεύτερη Βιομηχανική Επανάσταση, καπιταλισμός, νεωτερικότητα, τεχνολογία, μισθωτή εργασία, βιομηχανικός εργάτης, συνδικαλισμός, αστικοποίηση, κοινωνικό κίνημα, πολιτικά δικαιώματα, φεμινισμός, μοντερνισμός</p>	<p>Ιστορική συνέχεια, αιτιότητα, ιστορική ενσυναίσθηση</p>	<p>Συζήτηση για τις αλλαγές που φέρνει η χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας στην παραγωγή, στις συγκοινωνίες και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.</p> <p>Κατασκευή δίστηλου πίνακα, στη μία στήλη του οποίου θα αναφέρονται οι σημαντικότερες εφευρέσεις και στην άλλη οι συνέπειές τους στη ζωή των ανθρώπων της εποχής.</p> <p>Δημιουργία γλωσσαρίου με θέμα: «Η Βιομηχανική Επανάσταση», πρβλ. http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-9491.</p> <p>Διερεύνηση της βιομηχανικής ανάπτυξης σε δυτικοευρωπαϊκά κράτη (Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία) και στις ΗΠΑ, με χρήση και μελέτη πολυτροπικών πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Συγκριτική αποτίμησή τους.</p> <p>Βιομηχανικές πόλεις: αναζήτηση οπτικού υλικού από διαφορετικές ιστορικές περιόδους και σύγκριση με τη σημερινή τους εικόνα.</p> <p>Παραγωγή σύντομων εικονιστικών ή/και κειμενικών αφηγημάτων, όπως ενός παιχνιδιού ρόλων. Π.χ.: «Είσαι εργάτης ενός εργοστασίου χημικής βιομηχανίας της εποχής και περιγράφεις την καθημερινότητά σου». Ή: «Είσαι ένας λονδρέζος</p>

<p>(1-2 ώρες)</p>	<p>Να ερευνήσουν τη σχέση μεταξύ της βιομηχανικής ανάπτυξης και της διαμόρφωσης της εργατικής νομοθεσίας.</p> <p>Να αναλύσουν τον ρόλο των εργατικών συνδικάτων.</p> <p>Να διερευνήσουν την εξέλιξη της κοινωνικής θέσης και των δικαιωμάτων που κατέκτησαν οι γυναίκες.</p> <p>Να διακρίνουν τις αλλαγές που συμβαίνουν στην τέχνη και να αποτιμήσουν τον αντίκτυπο των τεχνολογικών εξελίξεων σε αυτήν.</p> <p>Να κατανοήσουν την μετάβαση από την αναπαραστατική τέχνη στην αφαίρεση και την ανάπτυξη της τεχνολογίας της φωτογραφικής και κινηματογραφικής εικόνας.</p>			<p>της εποχής και καταγράφεις τις εντυπώσεις σου από το πρώτο σου ταξίδι με τρένο στο Μάντσεστερ». Ή: «Είσαι ένας αστός της εποχής και οδηγείς για πρώτη φορά το μοντέλο T της Ford. Καταγράφεις τις σκέψεις σου».</p> <p>Παρατήρηση εικόνων σχετικά με την εργατική πρωτομαγιά και τα αιτήματα των εργατών στην Ελλάδα και το εξωτερικό (ενδεικτικές ιστοσελίδες: http://www.universitypress.gr/πρωτομαγιά_συμβολισμοί_αγώνες, https://theunionbillboard.com/tag/canada/). Καταγραφή εντυπώσεων και συμπερασμάτων σχετικά με τις δυνατότητες που δίνει στους εργαζόμενους ο συνδικαλισμός.</p> <p>Παιχνίδι ρόλων (αντιπαράθεση με επιχειρήματα σε δύο φάσεις): α) εργοδότης διαπραγματεύεται σύμβαση με εργάτη ως μονάδα, β) εργοδότης διαπραγματεύεται συλλογική σύμβαση με αντιπροσωπεία του συνδικάτου. Δείτε τη γελοιογραφία https://aucoinducomptoir.wordpress.com/2013/05/01/1er-mai-fete-du-travail-en-miette/. Σύγκριση των τελικών αποτελεσμάτων της διαπραγμάτευσης.</p> <p>Εκπόνηση ερευνητικού project: διερεύνηση (μέσα από φωτογραφικό υλικό, γελοιογραφίες και κειμενικές πηγές) της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια, την εργασία, την πολιτική και εν γένει στην κοινωνική ζωή και των επιδιώξεων του φεμινιστικού κινήματος. Σύγκριση με τη σημερινή θέση της γυναίκας.</p> <p>Επίσκεψη σε πινακοθήκες ή σε ιστότοπους ξένων μουσείων για την εξοικείωση των μαθητών με ρεύματα μοντέρνας τέχνης, όπως ιμπρεσιονισμός, κυβισμός κ.ά.</p> <p>Ιδεοθύελλα σχετικά με τον όρο «μοντερνισμός». Καταγραφή αποτελεσμάτων.</p> <p>Παρατήρηση πινάκων από ιμπρεσιονιστές και ρεαλιστές ζωγράφους. Ενδεικτικές ιστοσελίδες: https://www.albertina.at/en/collections/painting-sculpture/ http://www.nationalgallery.gr/ζωγραφική_μόνιμη_έκθεση_2000_2013). Καταγραφή των θεμάτων τους και των τρόπων απεικόνισης της κοινωνίας της εποχής: άλλοι ζωγράφοι αναδεικνύουν την εικόνα μιας ανέμελης ζωής, άλλοι τα δεινά της ζωής των φτωχών. Σύγκριση και συζήτηση στην τάξη.</p>
--------------------------	---	--	--	--

<p>Η περιπέτεια του εκσυγχρονισμού στην Ελλάδα (1880-1911)</p> <p>Τα μεγάλα έργα υποδομών</p> <p>Ναυτιλία, εμπόριο, διασπορά</p> <p>Υπερπόντια μετανάστευση</p> <p>Η χρεοκοπία και ο πόλεμος του 1897</p> <p>Η πολιτική ανανέωση</p> <p>Η εκβιομηχάνιση</p> <p>(3-4 ώρες)</p>	<p>Να αξιολογήσουν την αναγκαιότητα έργων υποδομής σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη και τους στόχους της Μεγάλης Ιδέας.</p> <p>Να προβληματιστούν για τους λόγους και τις συνέπειες της μετανάστευσης.</p> <p>Να συσχετίσουν τα δάνεια με την χρεοκοπία και να κατανοήσουν τον ρόλο του ΔΟΕ.</p> <p>Να αποτιμήσουν τις συνέπειες του πολέμου του 1897 στην πολιτική ζωή.</p> <p>Να εκτιμήσουν τη σημασία της ανανέωσης του πολιτικού βίου και των μεταρρυθμίσεων που εισήγαγε ο Ελ. Βενιζέλος.</p>	<p>Εκσυγχρονισμός, διασπορά, σταφιδικό ζήτημα, υπερπόντια μετανάστευση, Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος, πτώχευση, Κίνημα στο Γουδί, αναθεώρηση του Συντάγματος, βενιζελισμός, αστική τάξη, εργατική τάξη</p>	<p>Χώρος-χρόνος, ιστορική συνέχεια και αλλαγή, ιστορική ενσυναίσθηση</p>	<p>Αναζήτηση οπτικού υλικού σχετικά με τα μεγάλα έργα υποδομών στην Ελλάδα της εποχής εκείνης. Αποτίμηση της χρησιμότητάς τους και παρακολούθησή τους στη διαχρονία.</p> <p>Παρακολούθηση σχετικών βίντεο. Ενδεικτικοί ιστότοποι: https://www.youtube.com/watch?v=eGJzuvJtI4, https://www.youtube.com/watch?v=4-aECvY9kLw). Συζήτηση σχετικά με τη συμβολή των υποδομών στην ανάπτυξη και τη διεκδίκηση της Μεγάλης Ιδέας.</p> <p>Επίσκεψη στο εργατικό κέντρο της περιοχής ή και σε κάποιο βιομηχανικό μουσείο ή μνημείο. Εκπόνηση μικρού project για τα εργοστάσια που δημιουργήθηκαν στην περιοχή της κατοικίας των μαθητών κατά τη μελετώμενη περίοδο. Δυνατότητα αξιοποίησης ιστοσελίδων, όπως: http://www.ketepo.gr/ (Ερμούπολη βιομηχανικό μουσείο), http://www.technopolis-athens.com/web/guest/museum (Γκάζι μουσείο φωταερίου), http://www.ltp.ntua.gr/bbem (Λαύριο βιοτεχνικό μουσείο).</p> <p>Μελέτη πηγών σχετικά με την μετανάστευση των Ελλήνων στις ΗΠΑ. Επίσκεψη της ιστοσελίδας του Ellis Island και έρευνα με βάση τα επώνυμα των μαθητών.</p> <p>Παρακολούθηση κινηματογραφικής ταινίας με θέμα τη μετανάστευση (π.χ., «Νύφες» του Π. Βούλγαρη, «Αμέρικα -Αμέρικα» του Ελίας Καζάν) ή/και σχετικών βίντεο (ενδεικτικός ιστότοπος: https://vimeo.com/70748100). Συζήτηση σχετικά με τα αίτια που ώθησαν τους μετανάστες στην αναζήτηση άλλου τόπου εγκατάστασης.</p> <p>Αναζήτηση μεταξύ των συγγενικών προσώπων και του φιλικού περιβάλλοντος, απογόνων μεταναστών. Προφορική συνέντευξη και καταγραφή συναισθημάτων και απόψεων.</p> <p>Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με τις βασικές έννοιες της οικονομικής κρίσης του 1893-1897.</p> <p>Παρακολούθηση των βίντεο «Αθήνα 1909, το στρατιωτικόν κίνημα στο Γουδί» http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=84</p>
---	---	---	--	---

				<p>και «Το συλλαλητήριο της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1909» http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=85 Συζήτηση για τα αίτια του κινήματος του 1909 και το ρόλο που διαδραμάτισε στις πολιτικές εξελίξεις της εποχής.</p>
<p>Αποικιοκρατία και ιμπεριαλισμός</p> <p>Διεθνοποίηση της οικονομίας και ιμπεριαλιστικές φιλοδοξίες</p> <p>Η αποικιοκρατία σε Ασία και Αφρική</p> <p>Ο ιμπεριαλιστικός ανταγωνισμός των ευρωπαϊκών δυνάμεων</p> <p>(1-2 ώρες)</p>	<p>Να κατανοήσουν τα αίτια εμφάνισης της αποικιοκρατίας και να αποτιμήσουν τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της.</p> <p>Να αξιολογήσουν την αποικιοκρατία ως σύστημα πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κυριαρχίας.</p> <p>Να εντοπίσουν φωνές διαφωνούντων για την ανάληψη αποικιοκρατικής δράσης, μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτικών προσωπικοτήτων, των διεθνών πολιτικών οργανώσεων και των πολιτικών κομμάτων (Κλεμανσώ, Α' Διεθνής</p>	<p>Αποικίες, μητροπόλεις, αυτοκρατορία, ιμπεριαλισμός, εκμετάλλευση, ρατσισμός</p>	<p>Χώρος-χρόνος, αιτιότητα, συνέχεια και αλλαγή, ηθική διάσταση, ιστορική ενσυναίσθηση, ιστορική οπτική</p>	<p>Τοποθέτηση σε χάρτη και χρονογραμμή των σημαντικότερων δυτικοευρωπαϊκών αποικιών με ταυτόχρονη σημείωση των ευρωπαϊκών δυνάμεων που τις εκμεταλλεύονταν.</p> <p>Παρακολούθηση σχετικού κινηματογραφικού υλικού, π.χ., των ταινιών: του Σεκάρ Καπούρ, <i>Τα τέσσερα φτερά</i> (2002), και του Ντέιβιντ Λην, <i>Πέρασμα στην Ινδία</i> (1984). Συζήτηση για τον τρόπο που παρουσιάζονται οι ιθαγενείς πληθυσμοί μέσα από τη δυτική οπτική.</p> <p>Μελέτη λογοτεχνικών κειμένων για τη μεταχείριση των ιθαγενών πληθυσμών από τις αποικιακές δυνάμεις, π.χ., του Τζόζεφ Κόνραντ, <i>Η καρδιά του σκότους</i>.</p> <p>Αντιπαράθεση με επιχειρήματα (debate) σχετικά με τα υπέρ και τα κατά της ευρωπαϊκής εξάπλωσης στις άλλες ηπείρους. Η τάξη μοιράζεται σε δύο ομάδες, εκ των οποίων η μία εκπροσωπεί τους δυτικούς αποίκους και η άλλη τους αυτόχθονες πληθυσμούς. Οι μεν υποστηρίζουν ότι «εκπολιτίζουν» και προσφέρουν βασικές υπηρεσίες (υποδομές, υγεία, εκπαίδευση κ.λπ.), ενώ οι δε διαμαρτύρονται για καταπίεση και εκμετάλλευση.</p> <p>Παιχνίδι ρόλων: είσαι μέλος της αποικιοκρατικής αποστολής. Γράφεις μια επιστολή σε κάποιο φίλο σου, προσπαθώντας να μεταφέρεις την εμπειρία σου. Πώς θα περιέγραφες τη στάση των «ιθαγενών» απέναντί σου; Αν ήσουν μέλος δημοσιογραφικής αποστολής από τρίτη μη-αποικιοκρατική χώρα, π.χ. την Ελλάδα, θα έκανες την ίδια περιγραφή;</p> <p>Περιγραφή και σχολιασμός αποικιοκρατικού χάρτη του κόσμου στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.</p> <p>Διερεύνηση κατά ομάδες κρίσιμης σημασίας γεγονότων της Αποικιοκρατίας. Ενδεικτικά: πόλεμοι του οπίου στην Κίνα, εξέγερση των Μπόξερς, πόλεμος των</p>

	<p>κ.ά.).</p> <p>Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ της αποικιοκρατικής πολιτικής και των φυλετικών θεωριών.</p> <p>Να εξετάσουν τις συνέπειες του ανταγωνισμού μεταξύ των ευρωπαϊκών δυνάμεων σε σχέση με τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο που ακολούθησε.</p>			<p>Μπόερς, κρίση στη Φασόντα, κρίση στο Μαρόκο, κλιμάκωση της βρετανικής και της γαλλικής αποικιοκρατίας, νίκη του αιθιοπικού στρατού εναντίον του ιταλικού στην Άντονα το 1896.</p> <p>Εργασία-μελέτη αποσπασμάτων από κείμενα που συσχετίζουν τις αποικιοκρατικές πρακτικές και τις φυλετικές θεωρήσεις. Π.χ., το άρθρο της Luisa Black «Η ιστορία από την πλευρά των Αφρικανών» http://www.he.duth.gr/sharedhistories/index.php/contents/europe-and-the-world/seminar-papers-2/history-from-an-african-perspective</p>
--	---	--	--	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η κατάρρευση των αυτοκρατοριών και ο Μεσοπόλεμος (11-13 ώρες)				
Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Ιστορικές έννοιες Πρωτογενείς Δευτερογενείς		Ενδεικτικές δραστηριότητες - προτάσεις αξιολόγησης
Η εδαφική επέκταση του ελληνικού κράτους και η εθνική ολοκλήρωση Η Μεγάλη Ιδέα	Να γνωρίσουν και να συζητήσουν τα στάδια πραγματοποίησης της Μ. Ιδέας (1903-1923).	Μεγάλη Ιδέα, Ανατολικό Ζήτημα, αλυτρωτισμός, εθνικισμός, κομιτατζήδες, Νεότουρκοι,	Ιστορική συνέχεια, ιστορική ενσυναίσθηση, χώρος-χρόνος, ηθική διάσταση	Διαδραστική εφαρμογή (πηγές και βίντεο) με θέμα: «Ο μακεδονικός αγώνας» http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9505 Επεξεργασία φύλλου εργασίας σχετικά με: α) τους στόχους και β) τα μέσα που χρησιμοποίησαν οι αντιμαχόμενες πλευρές στη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα. Μελέτη και σχολιασμός εικονιστικού υλικού της εποχής (π.χ. γελοιογραφίες, έργα λαϊκών ζωγράφων), δηλωτικού των προσδοκιών των ελληνικών πληθυσμών της Οθωμανικής

<p>Ο Μακεδονικός Αγώνας</p> <p>Η κρίση της οθωμανικής αυτοκρατορίας και το κίνημα των Νεότουρκων</p> <p>Τα Βαλκάνια στις αρχές του 20^{ου} αιώνα</p> <p>Οι Βαλκανικοί πόλεμοι</p>	<p>Να συσχετίσουν τον Μακεδονικό Αγώνα με τη σύγκρουση των βαλκανικών εθνικισμών.</p> <p>Να κατανοήσουν τον ρόλο του εθνικισμού στην παρακμή και τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.</p> <p>Να διερευνήσουν τα κριτήρια συγκρότησης και αναδιάταξης των αντίπαλων συνασπισμών στον Α΄ και Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο.</p> <p>Να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα και τη σημασία των Βαλκανικών πολέμων για την ελληνική και διεθνή πολιτική κατάσταση.</p>	<p>Παλαιά Ελλάδα, Νέες Χώρες</p>		<p>Αυτοκρατορίας από το κίνημα των Νεότουρκων.</p> <p>Προβολή του ντοκιμαντέρ «Ξεχασμένα Βαλκάνια» (26΄), επίσκεψη της ιστοσελίδας http://www.balkantale.com/ και συμπλήρωση από τους μαθητές φυλλαδίων ασκήσεων με θέμα «Η ζωή πριν και μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους» (βλ. Σχέδια μαθημάτων στο http://www.balkantale.com/gr/teachers_lessons.php).</p> <p>Μελέτη του διαδραστικού χάρτη «Βαλκανικοί πόλεμοι: οι διεκδικήσεις και τα οφέλη των βαλκανικών κρατών» (http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9478), με σκοπό τη συζήτηση σε ομάδες για τα εδαφικά κέρδη και τις απώλειες των διαφορετικών βαλκανικών κρατών.</p> <p>Εντοπισμός μνημείων σχετικών με τους συγκεκριμένους πολέμους που υπάρχουν πιθανώς στην περιοχή της έδρας τους σχολείου ή αναζήτηση ανάλογων υλικών καταλοίπων στο διαδίκτυο -π.χ ανά νομό, επαρχία ή πόλη- και δημιουργία πολυμεσικής εφαρμογής.</p> <p>Δημιουργία μιας ψηφιακής παρουσίασης με θέμα «Οι βαλκανικοί πόλεμοι στη λαϊκή εικονογραφία». Αξιοποίηση της έκδοσης της <i>Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας</i> με τίτλο <i>Βαλκανικοί πόλεμοι 1912-1913. Ελληνική λαϊκή εικονογραφία</i>, Αθήνα 1990. Συζήτηση για τον τρόπο με τον οποίο απέδιδαν τους πολέμους οι λαϊκοί καλλιτέχνες, καθώς και τη σημασία της λιθογραφίας ως μέσου μαζικής παραγωγής εικόνων επίκαιρων γεγονότων.</p>
<p>Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος</p>	<p>Να διακρίνουν τους λόγους</p>	<p>Ιμπεριαλισμός,</p>	<p>Ιστορική σημαντικότητ</p>	<p>Εννοιολόγηση των όρων «ιμπεριαλισμός», «εθνικισμός», «μιλιταρισμός» και συσχετίσή τους με τα δεδομένα της εποχής (π.χ., ιμπεριαλισμός - imperium - βλ. Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία).</p>

<p>Τα αίτια</p> <p>Τα αντίπαλα στρατόπεδα, η έκρηξη του πολέμου και τα μέτωπα</p> <p>Ο χαρακτήρας του πολέμου και η εμπειρία των στρατιωτών</p> <p>Η ρωσική επανάσταση</p> <p>Οι συνθήκες ειρήνης</p>	<p>έκρηξης και τον χαρακτήρα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.</p> <p>Να κατανοήσουν τα μέσα διεξαγωγής του πολέμου και να τα συσχετίσουν με την ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τις συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στη διαμόρφωση του πολιτικού χάρτη της Ευρώπης.</p> <p>Να αποτιμήσουν τη σημασία της Ρωσικής Επανάστασης για την ιστορία του 20ού αιώνα.</p>	<p>εθνικισμός, милитаризм, βιομηχανία, Εγκάρδια/Τριπλή Συνεννόηση (Entente), Κεντρικές Δυνάμεις/Τριπλή Συμμαχία, δυτικό-ανατολικό μέτωπο, χαρακώματα, μπολσεβίκοι, Σοβιετική Ένωση, Κομμουνιστική Διεθνής, Μεσοπόλεμος</p>	<p>α, αιτιότητα, ιστορική ενσυναίσθηση, ιστορική οπτική</p>	<p>Πώς σχετίζεται ο ιμπεριαλισμός με τον οικονομικό και στρατιωτικό ανταγωνισμό ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες λίγο πριν την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου;</p> <p>Παιχνίδι ρόλων: παρακολούθηση του πρώτου πεντάλεπτου του ντοκιμαντέρ «Πόλεμος και ειρήνη στα Βαλκάνια», με τις εικόνες από τη δολοφονία του αρχιδούκα της Αυστρίας Φραγκίσκου Φερδινάνδου. Συγγραφή του ακόλουθου κειμένου: «Είσαι δημοσιογράφος στο Σεράγεβο. Γράφεις ένα σύντομο ρεπορτάζ για τη δολοφονία του αρχιδούκα της Αυστρίας Φραγκίσκου Φερδινάνδου».</p> <p>Οργάνωση μιας πολυμεσικής παρουσίασης για τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αξιοποιώντας ιστότοπους, όπως http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9411, www.bbc.co.uk/programmes/p01nb93y (Η Μάχη της Σομ), www.bbc.co.uk/guides/zw4mxnb (Ριψοκίνδυνοι πιλότοι).</p> <p>Παρακολούθηση αποσπασμάτων από την ταινία του Τσ. Τσάπλιν, <i>Παρουσιάστε αρμ.</i> Συζήτηση για την εμπειρία των χαρακωμάτων.</p> <p>Μελέτη αποσπασμάτων από λογοτεχνικά έργα, π.χ., Ε.Μ. Ρεμάρκ, <i>Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο</i>. Σχολιασμός σχετικά με την επίδραση του πολέμου στις ζωές των ανθρώπων.</p> <p>Παιχνίδι ρόλων «Γράμματα από το μέτωπο». Οι μαθητές υποδυόμενοι στρατιώτες συντάσσουν επιστολές προς την οικογένειά τους, περιγράφοντας την εμπειρία στα χαρακώματα. Μαθήτριες υποδυόμενες τις αδελφές, συζύγους ή μανάδες συντάσσουν απαντητικές επιστολές σχετικά με τη δυσκολία της ζωής στα μετόπισθεν.</p> <p>Μελέτη αποσπασμάτων από λογοτεχνικά και δημοσιογραφικά έργα, προκειμένου να αναπτυχθεί συζήτηση σχετικά με τις διεργασίες που οδήγησαν στη Ρωσική Επανάσταση (π.χ. Μ. Γκόρκι, <i>Η μάνα</i>) και σχετικά με το τι συνέβη κατά την εξέλιξή της (π.χ. Τζ. Ριντ, <i>Οι δέκα μέρες που συγκλόνησαν τον κόσμο</i>).</p> <p>Παιχνίδι ρόλων: Δύο νεαρές γυναίκες στη Σοβιετική Ένωση στις αρχές της δεκαετίας του 1920 συζητούν για τις αλλαγές που έχει φέρει η Ρωσική Επανάσταση στη ζωή τους.</p> <p>Μελέτη της διακήρυξης («14 σημεία») με το πολεμικό όραμα του Αμερικανού πρόεδρου Ουίλσον, προκειμένου να γίνει κατανοητό το όραμά του για τα δικαιώματα των λαών την</p>
---	---	--	---	--

				επαύριο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Συζήτηση για το κατά πόσον έγιναν σεβαστά τα 14 σημεία μετά τη λήξη του πολέμου.
<p>Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και η Μικρασιατική εκστρατεία</p> <p>Ο Εθνικός Διχασμός</p> <p>Η εκστρατεία στην Μικρά Ασία</p> <p>Η Μικρασιατική Καταστροφή</p> <p>Η σημασία της Καταστροφής: το τέλος της Μεγάλης Ιδέας, οι πρόσφυγες και η ανταλλαγή πληθυσμών</p> <p>Το Ποντιακό Ζήτημα</p>	<p>Να συσχετίσουν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα.</p> <p>Να κατανοήσουν και να συζητήσουν τους λόγους για τους οποίους η Ελλάδα διχάστηκε σε δύο κυβερνήσεις.</p> <p>Να ερμηνεύσουν την παρέμβαση των Δυνάμεων της Αντάντ στην Ελλάδα.</p> <p>Να κατανοήσουν τους παράγοντες που επέδρασαν στην έκβαση του μικρασιατικού πολέμου.</p> <p>Να εκτιμήσουν τις συνέπειες της Μικρασιατικής</p>	<p>Επίστρατοι, Εθνική Άμυνα, προσωρινή κυβέρνηση Θεσσαλονίκης, Εθνικός Διχασμός, μειονότητες, Μικρασιατική ή Καταστροφή, Δίκη των Έξι, ανταλλαγή πληθυσμών, τάγματα εργασίας, γενοκτονία, εθνοκάθαρση</p>	<p>Ιστορική ενσυναίσθηση, συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα, ηθική διάσταση</p>	<p>Αντιπαράθεση με επιχειρήματα (debate) σχετικά με τις απόψεις του Ελ. Βενιζέλου και του Κωνσταντίνου Α΄ ως προς τη σκοπιμότητα της συμμετοχής της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.</p> <p>Προβολή σύντομου βίντεο με θέμα «Η κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης» (http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=157) και μελέτη εικονιστικού υλικού από τις συγκεντρώσεις των οπαδών Βενιζέλου και Κων/νου. Οι μαθητές διατυπώνουν ιστορικούς συλλογισμούς σχετικά με τις διαστάσεις του Εθνικού Διχασμού.</p> <p>Μελέτη και σχολιασμός πρωτοσέλιδων αθηναϊκών εφημερίδων από τον Νοέμβριο του 1916, όπου καταγράφονται οι αντιδράσεις του πληθυσμού στην επέμβαση των Δυνάμεων της Αντάντ (από την ιστοσελίδα της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων).</p> <p>Αξιοποίηση πρωτογενούς οπτικοακουστικού υλικού με στόχο τη δημιουργία ενός χρονικού από την απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη μέχρι την καταστροφή της πόλης. Ενδεικτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Το βίντεο «Απόβαση στη Σμύρνη» http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=230 2. Το βίντεο «Παράλληλες διπλωματικές επαφές του Κεμάλ με τους Συμμάχους και τη Σοβιετική Ένωση» www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/facts/15.html, 3. Το βίντεο «Η έναρξη της τουρκικής επίθεσης, 13 Αυγούστου 1922» www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/sources/10.html <p>και 4. «Σκηνές από την καταστροφή της Σμύρνης» www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/sources/12.html</p> <p>Μελέτη της Συνθήκης της Λοζάνης http://imbrosunion.com/174-2/ και συζήτηση των άρθρων που αφορούν στην υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών. Συζήτηση: 1) για τους λόγους για τους οποίους αποφασίστηκε η υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών· 2) γιατί μια τέτοια διπλωματική πρακτική δεν επαναλήφθηκε ποτέ μέχρι σήμερα και η Συνθήκη της</p>

	<p>Καταστροφής στο εσωτερικό της Ελλάδας.</p> <p>Να ερευνήσουν τις συνθήκες ζωής των Ελλήνων του Πόντου πριν και μετά τον μικρασιατικό πόλεμο.</p>			<p>Λοζάνης παραμένει η μοναδική στο είδος της.</p> <p>Βιωματική δραστηριότητα και παιχνίδι ρόλων: αξιοποίηση υλικού με μαρτυρίες προσφύγων από το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, ώστε οι μαθητές να υποδυθούν πρόσφυγες που φθάνουν στην Ελλάδα, με δραματοποίηση επιλεγμένων ιστοριών και συγγραφή ημερολογίων ή επιστολών.</p> <p>Οργάνωση επισκέψεων και δραστηριοτήτων σε προσφυγικές συνοικίες, μουσεία, πολιτιστικά ή ερευνητικά ιδρύματα με εστίαση: α) στη ζωή του θρακικού και μικρασιατικού ελληνισμού πριν από την ανταλλαγή πληθυσμών, β) στις εμπειρίες του εκτοπισμού και της μετοικεσίας στη νέα πατρίδα, γ) στις προσπάθειες διατήρησης της προσφυγικής μνήμης και στην πολιτιστική δραστηριοποίηση των προσφυγικών συλλόγων μέχρι σήμερα.</p> <p>Εντοπισμός των προσφυγικών αθλητικών συλλόγων στην έδρα του σχολείου και αναζήτηση ιστορικών πληροφοριών για την ίδρυση και τη δράση τους.</p>
<p>Η εποχή του Μεσοπολέμου</p> <p>Η αγροτική μεταρρύθμιση του Ελ. Βενιζέλου και η αποκατάσταση των προσφύγων του 1922</p> <p>Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση</p> <p>Το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα</p> <p>Η οικονομική</p>	<p>Να εντοπίσουν τις διαφορές ανάμεσα στην αστική και την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων.</p> <p>Να αναλύσουν τις επιδιώξεις του ελληνικού κράτους αναφορικά με την αποκατάσταση των προσφύγων.</p> <p>Να γνωρίσουν τους στόχους και τους φορείς της</p>	<p>Αγροτικό ζήτημα, γλωσσικό ζήτημα, Εκπαιδευτικός Όμιλος, Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων, αγροτική μεταρρύθμιση, εργατικό κίνημα, «κραχ», ανεργία, φασισμός, ναζισμός, δικτατορία</p>	<p>Συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα, ηθική διάσταση, ομοιότητα και διαφορά</p>	<p>Μελέτη δευτερογενών πηγών σχετικά με τις αλλαγές που συντελούνται στην ύπαιθρο και την αγροτική οικονομία στη διάρκεια του Μεσοπολέμου: διανομή γης σε πρόσφυγες και ακτήμονες, εγγειοβελτιωτικά έργα, ίδρυση Αγροτικής Τράπεζας κ.λπ.</p> <p>Αναζήτηση φωτογραφικού υλικού από τη δημιουργία των προσφυγικών συνοικισμών στα μεγάλα αστικά κέντρα. Κατάρτιση καταλόγου με τα ονόματα των συνοικισμών και συζήτηση για τις ονομασίες που επιλέχθηκαν.</p> <p>Δημιουργία ανθολογίου με αποσπάσματα λογοτεχνικών έργων που αναφέρονται στην αποκατάσταση και τη διαβίωση των προσφύγων σε αστικά κέντρα και την ύπαιθρο.</p> <p>Μελέτη των δύο αναγνωστικών της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης «Το Αλφαβητάρι με τον Ήλιο» και «Τα Ψηλά Βουνά». Οι μαθητές αναζητούν και μελετούν ένα αναγνωστικό στην καθαρεύουσα πριν από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Ενδεικτικά: http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/view.html?code=20-E0322#page/1.</p> <p>Σύγκριση μεταξύ των δύο αναγνωστικών και συζήτηση για τις διαφορές τους. Επίσης, σύγκριση με τα αναγνωστικά που οι μαθητές είχαν στο δημοτικό και σχολιασμός ομοιοτήτων και διαφορών.</p>

<p>κρίση του 1929 και ο αντίκτυπός της στην Ελλάδα</p> <p>Η κρίση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας α) ιταλικός φασισμός, β) γερμανικός ναζισμός, γ) αυταρχικά και δικτατορικά καθεστώτα, δ) δικτατορία Ι. Μεταξά.</p> <p>Οι εξελίξεις στη Σοβιετική Ένωση</p> <p>Ο ισπανικός εμφύλιος πόλεμος</p>	<p>εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης σε συνάρτηση με το γλωσσικό ζήτημα.</p> <p>Να γνωρίσουν τις απαρχές και την εξέλιξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα.</p> <p>Να εξηγήσουν τα αίτια και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.</p> <p>Να ερμηνεύσουν την άνοδο των φασιστικών ιδεών και κινημάτων.</p> <p>Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά των φασιστικών καθεστώτων.</p> <p>Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του σταλινικού καθεστώτος στη Σοβιετική Ένωση.</p>	<p>4^{ης} Αυγούστου, προπαγάνδα</p>	<p>Το Γλωσσικό Ζήτημα: μελέτη δευτερογενών ιστορικών πηγών και αντιπαράθεση με επιχειρήματα σε δύο ομάδες: η μία υποστηρίζει την εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στο σχολείο (δημοτικιστές), ενώ η άλλη υποστηρίζει τη διατήρηση της καθαρεύουσας στα σχολικά βιβλία και τη διδασκαλία (αρχαϊστές).</p> <p>Παρακολούθηση βίντεο σχετικά με τις απαρχές του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα (ενδεικτικός ιστότοπος: https://www.youtube.com/watch?v=HKHtwi_oePk) και μελέτη κειμενικών πηγών. Συζήτηση για τους λόγους που κατέστησαν αναγκαία τη συγκρότηση ενός τέτοιου κινήματος.</p> <p>Συγκέντρωση και μελέτη πηγών από τον Τύπο της εποχής σχετικά με τα γεγονότα της Πρωτομαγιάς του 1936 στη Θεσσαλονίκη. Σύνταξη χρονικού των γεγονότων και σχολιασμός της επίδρασής τους στη λογοτεχνία και τη μουσική.</p> <p>Εκπόνηση μικρού project για τα εργοστάσια που δημιουργήθηκαν στην περιοχή κατοικίας των μαθητών κατά τη μελετώμενη περίοδο. Με αφορμή τις τυχόν σύγχρονες χρήσεις τους (ως βιομηχανικών μουσείων, πολυκαταστημάτων κ.λπ.) συζήτηση για τις οικονομικές αλλαγές που συντελέστηκαν στη διάρκεια του 20ού αιώνα.</p> <p>Παρακολούθηση αγγλικού βίντεο με θέμα την κρίση του 1929 (www.bbc.co.uk/schools/gcsebitesize/history/mwh/usa) και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων για την ανεργία στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=370), με σκοπό τη συζήτηση σε ομάδες σχετικά με την επίδραση της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα (αίτια, συνέπειες).</p> <p>Οι τρόποι και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη χειραγώγηση των πολιτών -ή των νέων- και ο ρόλος της προπαγάνδας στα φασιστικά καθεστώτα. Μελέτη αποσπασμάτων από ραδιοφωνικούς λόγους ηγετών του ναζιστικού ή του φασιστικού καθεστώτος ή προβολή ντοκιμαντέρ, π.χ., για τη νεολαία στο https://www.youtube.com/watch?v=3RV14xFAFvg ή για τις συγκεντρώσεις του ναζιστικού κόμματος, όπως κινηματογραφήθηκαν από την Λ. Ρίφενσταλ στην ταινία <i>Ο θρίαμβος της θέλησης</i> (1935) - https://www.youtube.com/watch?v=GHS2coAzLJ8&bpctr=1517339161. Συγκρότηση καταλόγου και σχολιασμός.</p>
---	--	---	---

	<p>Να κατανοήσουν τη φυσιολογία της μεταξικής δικτατορίας.</p> <p>Να επισημάνουν τις αντίπαλες δυνάμεις, τον διεθνή αντίκτυπο και τις συνέπειες του ισπανικού εμφυλίου πολέμου.</p>			<p>Οργάνωση ψηφιακής έκθεσης με θέμα «φασιστικές αφίσες» με τη χρήση λογισμικού παρουσίασης.</p> <p>Αναζήτηση μαρτυριών αντιφρονούντων και διωχθέντων από το σταλινικό καθεστώς και συζήτηση για τα αίτια και τις μεθόδους καταστολής.</p> <p>Συζήτηση για τις ομοιότητες και τις διαφορές του μεταξικού καθεστώτος σε σχέση με το φασιστικό και το ναζιστικό. Δημιουργία σχετικού πίνακα.</p> <p>Συνθετική εργασία για τους τρόπους προπαγάνδας του μεταξικού καθεστώτος, αξιοποιώντας εξώφυλλα του περιοδικού της ΕΟΝ «Νεολαία», καθώς και οπτικοακουστικό υλικό - βλ. ενδεικτικά «4^η Αυγούστου 1936» (http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=470) και «Ε.Ο.Ν» (http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/item.html?iid=473).</p> <p>Μελέτη της αποτύπωσης του ισπανικού εμφυλίου πολέμου στην τέχνη: α) ο πίνακας <i>Γκερνίκα</i> του Πάμπλο Πικάσο και β) η ταινία <i>Γη και Ελευθερία</i> του Κεν Λόουτς. Συζήτηση κατά πόσο η τέχνη μπορεί να επηρεάσει την κατανόηση και την αξιολόγηση ενός ιστορικού γεγονότος.</p>
--	---	--	--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

(6-8 ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Ιστορικές έννοιες Πρωτογενείς Δευτερογενείς		Ενδεικτικές δραστηριότητες - προτάσεις αξιολόγησης
Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (3-4 ώρες)	<p>Να διερευνήσουν τις αιτίες και τις συνέπειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και να αποτιμήσουν τη σημασία του για την παγκόσμια ιστορία.</p> <p>Να συζητήσουν τους λόγους για τους οποίους ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ονομάστηκε «ολοκληρωτικός πόλεμος».</p> <p>Να παρουσιάσουν την εξέλιξη του πολέμου και να εντοπίσουν τα κυριότερα πολεμικά μέτωπα.</p> <p>Να προβληματιστούν για την εξόντωση των Εβραίων και άλλων εθνοτικών και κοινωνικών ομάδων στα ναζιστικά στρατόπεδα.</p> <p>Να διερευνήσουν και να εξηγήσουν τις αιτίες της κατάρρευσης του Άξονα.</p>	αναθεωρητικές δυνάμεις, φασισμός, ναζισμός, ρατσισμός, πόλεμος-αστραπή, Σύμμαχοι, Άξονας, Ολοκαύτωμα, γενοκτονία, Τελική Λύση, ολοκληρωτικός πόλεμος, μαζικές καταστροφές, βομβαρδισμοί	Χώρος και χρόνος, τεκμηρίωση, αιτιότητα, ηθική διάσταση, ιστορική ενσυναίσθηση	<p>Οι μαθητές συντάσσουν χρονολόγιο με θέμα «Η Γερμανία οδηγεί τον κόσμο στον πόλεμο».</p> <p>Δημιουργία ψηφιακής πολυμεσικής παρουσίασης με θέμα τα μείζονα πολεμικά γεγονότα σε όλη την υφήλιο.</p> <p>Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με θεματικό κέντρο «ολοκληρωτικός πόλεμος και μαζικά εγκλήματα» και εξακτίνωση σε επιμέρους περιπτώσεις, όπως η σφαγή της Νανκίγκ, του Οραντούρ συρ Γκλαν, του Κατύν, ο βομβαρδισμός της Δρέσδης κ.ά.</p> <p>Συζήτηση για τα εγκλήματα που διέπραξαν οι Ναζί στη διάρκεια του πολέμου και συσχετισμός με τη ναζιστική ιδεολογία.</p> <p>Παρατήρηση και σχολιασμός του χάρτη των ναζιστικών στρατοπέδων μαζικής εξόντωσης στην ευρωπαϊκή ήπειρο.</p> <p>Περιήγηση στην ιστοσελίδα του μουσείου του Άουσβιτς.</p> <p>Αναζήτηση στοιχείων για τη ρίψη ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι και συζήτηση σχετικά με το ρόλο της επιστήμης στη διεξαγωγή του πολέμου.</p> <p>Μελέτη κειμενικών και εικονιστικών πηγών σχετικά με την ήττα της ναζιστικής Γερμανίας. Καταγραφή των αιτίων της νίκης των Συμμάχων σε σχετικό πίνακα.</p>
Η Ελλάδα στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	Να εκτιμήσουν τη σημασία της συμμετοχής της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.	Ελληνο-ιταλικός πόλεμος,	Χώρος και χρόνος, ηθική	Κατασκευή χρονογραμμής και τοποθέτηση σε αυτή των κυριότερων γεγονότων του ελληνο-ιταλικού πολέμου, της γερμανικής εισβολής, της Κατοχής και της Αντίστασης.

<p>(3-4 ώρες)</p>	<p>Να περιγράψουν τις συνθήκες διεξαγωγής του ελληνο-ιταλικού πολέμου.</p> <p>Να συζητήσουν για τους παράγοντες που οδήγησαν στο φαινόμενο του λιμού στη διάρκεια της Κατοχής.</p> <p>Να κατανοήσουν το φαινόμενο της Αντίστασης με όρους εθνικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς λαμβάνοντας υπόψη και τις τοπικές ιδιαιτερότητες.</p> <p>Να συζητήσουν τα αίτια της συνεργασίας με τον κατακτητή.</p> <p>Να γνωρίσουν την εξόντωση των Ελλήνων Εβραίων και να κατανοήσουν την έκταση και τη σημασία της.</p> <p>Να κατανοήσουν τη λογική των γερμανικών αντιποίνων.</p> <p>Να διερευνήσουν την επίδραση της Κατοχής και της Αντίστασης στην καλλιτεχνική παραγωγή.</p> <p>Να συζητήσουν για τον αντίκτυπο της Κατοχής στη συλλογική μνήμη της ελληνικής κοινωνίας.</p>	<p>συνθηκολόγηση, ζώνες κατοχής, δωσιλογισμός, λιμός, μαύρη αγορά, Αντίσταση, αντάρτικο, ελεύθερη Ελλάδα, λαοκρατία εξόριστη κυβέρνηση, αντίποινα, μπλόκο</p>	<p>διάσταση, ιστορική ενσυναίσθηση, πολυπρισματικότητα, ρήξη, μνήμη</p>	<p>Μελέτη γελοιογραφιών στον διεθνή και τον ελληνικό Τύπο για τον ελληνο-ιταλικό πόλεμο και συζήτηση για τον διεθνή αντίκτυπο της ελληνικής νίκης επί της φασιστικής Ιταλίας.</p> <p>Παρακολούθηση σχετικής ταινίας, π.χ., «Το ξυπόλητο τάγμα» (https://www.youtube.com/watch?v=3ydJ2b3mMEc) ή/και άλλων σχετικών βίντεο (ενδεικτικά: https://www.youtube.com/watch?v=-7qIP09CNGY). Καταγραφή των επιπτώσεων του λιμού.</p> <p>Παρακολούθηση οπτικού υλικού (βίντεο, φωτογραφίες) σχετικά με τη συγκρότηση και τη δράση των Ταγμάτων Ασφαλείας. Ενδεικτικά: https://www.youtube.com/watch?v=gXiH2w4eRhE. Συζήτηση και προβληματισμός για τα κίνητρα των συμμετεχόντων και τις επιπτώσεις της δράσης τους.</p> <p>Εκπόνηση project με θέμα «Οι εβραϊκές κοινότητες στην Ελλάδα: η ιστορία, ο πολιτισμός τους και η διαδικασία εξόντωσής τους». Αξιοποίηση μαρτυριών για την εξόντωση των Ελλήνων Εβραίων από τους Ναζί, καθώς και ιστορικού και εκπαιδευτικού υλικού από σχετικά μουσεία και ιστότοπους, π.χ., Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος, Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Yad Vashem κ.λπ. Ανάδειξη των τοπικών διαστάσεων του θέματος.</p> <p>Μελέτη μαρτυριών επιζώντων γερμανικών αντιποίνων στην Ελλάδα (ενδεικτικός ιστότοπος: http://www.ert.gr/arxeio-afierwmata/i-sfagi-sto-kommeno-tis-artas-16-avgoustou-1943/) και συζήτηση για τις μορφές της ναζιστικής βίας.</p> <p>Συζήτηση στην τάξη πάνω στην αναγκαιότητα ή μη της εισαγωγής στη σχολική ιστορία ευαίσθητων και τραυματικών ιστορικών ζητημάτων, όπως το Ολοκαύτωμα, ο δωσιλογισμός και τα αντίποινα σε βάρος άμαχου πληθυσμού.</p> <p>Παρατήρηση οπτικού υλικού (χαρακτικών, πινάκων, σχεδίων, αφισών) από την Κατοχή και την Αντίσταση (βλ., ενδεικτικά, το φωτογραφικό υλικό στο http://freeathens44.org). Καταγραφή θεματολογίας και συζήτηση σχετικά με</p>
--------------------------	---	---	---	--

				<p>τις επιδράσεις που άσκησε η περίοδος στους καλλιτέχνες.</p> <p>Κατασκευή αφίσας με ενδεικτικό τίτλο: η δεκαετία του 1940 με τα μάτια του σήμερα.</p> <p>Εντοπισμός στο χάρτη των κυριότερων μαρτυρικών χωριών όπου έγιναν αντίποινα σε βάρος των κατοίκων και επίσκεψη στο πλησιέστερο μαρτυρικό χωριό ή τόπο μνήμης.</p>
--	--	--	--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο Ψυχρός Πόλεμος

(11-13 ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Ιστορικές έννοιες Πρωτογενείς Δευτερογενείς		Ενδεικτικές δραστηριότητες - προτάσεις αξιολόγησης
<p>Ένας διαιρεμένος κόσμος</p> <p>Η διαίρεση της Ευρώπης: τα βασικά κοινωνικά-πολιτικά χαρακτηριστικά των δύο μπλοκ</p> <p>Η αποαποικιοποίηση και το κίνημα των Αδεσμεύτων</p> <p>Οικονομική ευημερία</p>	<p>Να αντιληφθούν τη διαδικασία και τα αίτια της διαίρεσης της Ευρώπης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.</p> <p>Να μελετήσουν την εξάπλωση των κομμουνιστικών καθεστώτων στον κόσμο, τις διαφορετικές τους εκδοχές και τις εκδηλώσεις εσωτερικής αμφισβήτησης.</p>	<p>Αντι-αποικιακό κίνημα, αποαποικιοποίηση, μεταπολεμική ή ανοικοδόμηση, Ψυχρός Πόλεμος, στρατόπεδο (μπλοκ), υπερδύναμη, κίνημα των</p>	<p>Ιστορική αλλαγή, χώρος, ιστορική οπτική, ηθική διάσταση, πολυπρισματικότητα</p>	<p>Παρατήρηση και σχολιασμός μεταπολεμικού χάρτη του κόσμου στον οποίο αποτυπώνεται η διαίρεση ανάμεσα στο δυτικό και το ανατολικό μπλοκ, καθώς και οι χώρες που συμμετείχαν στο Κίνημα των Αδεσμεύτων.</p> <p>Μελέτη περίπτωσης για την κατανόηση της ψυχροπολεμικής διαίρεσης: το διχασμένο Βερολίνο. Οι μαθητές αναζητούν οπτικοακουστικό υλικό και πληροφορίες για το τείχος του Βερολίνου και το Check Point Charlie πριν από το 1989 (χάρτες, φωτογραφίες, ταινίες, προφορικές μαρτυρίες) και παρουσιάζουν δραματοποιημένες αφηγήσεις.</p> <p>Παρακολούθηση της ταινίας «Η Μάχη του Αλγερίου» (Τζίλο Ποντεκόρβο, 1966) και συζήτηση για τη διαδικασία απο-αποικιοποίησης.</p>

<p>και κράτος πρόνοιας</p> <p>Η ανάδυση της Ιαπωνίας</p> <p>Η προσπάθεια ευρωπαϊκής ενοποίησης: η εμφάνιση της ιδέας πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι πρώτες προσπάθειες, η ΕΟΚ</p> <p>Κινήματα διαμαρτυρίας στην Ευρώπη και τις Η.Π.Α.</p> <p>Η κρίση του 1973 και η οικονομική ύφεση</p>	<p>Να εξηγήσουν τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης.</p> <p>Να κατανοήσουν τις συνθήκες ανάπτυξης του κινήματος των Αδεσμεύτων και να εξηγήσουν τη συμμετοχή της Κύπρου.</p> <p>Να εκτιμήσουν τη σημασία του κράτους πρόνοιας για τις δυτικές κοινωνίες.</p> <p>Να μελετήσουν τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.</p> <p>Να αντιληφθούν τη σημασία των κινήματων διαμαρτυρίας της δεκαετίας του '60 και τις επιδράσεις τους στη ζωή των ανθρώπων.</p> <p>Να εξηγήσουν την κρίση του 1973.</p>	<p>Αδεσμεύτων , κομμουνιστικό καθεστώς, κράτος πρόνοιας, άνοδος βιοτικού επιπέδου, ευρωπαϊκή ενοποίηση, τεχνολογική επανάσταση , πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, νεολαιίστικο κίνημα, οικονομική ύφεση</p>		<p>Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη για τις αιτίες, τις διαστάσεις και τις κοινωνικές συνέπειες του κράτους πρόνοιας.</p> <p>Μελέτη περίπτωσης: αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με μία ή περισσότερες γνωστές εταιρείες της Ιαπωνίας που ιδρύθηκαν μεταπολεμικά (λ.χ. Honda, Sony) και σχολιασμός της τεχνολογικής εξέλιξης των προϊόντων τους.</p> <p>Μελέτη της ιδρυτικής διακήρυξης της Ε.Ο.Κ. και διεξαγωγή συζήτησης ως προς τα κίνητρα ίδρυσης και τις φάσεις εξέλιξής της.</p> <p>Ερευνητική εργασία με θέμα «Κινήματα αμφισβήτησης της δεκαετίας του 1960». Χωρισμός της τάξης σε ομάδες και έρευνα των ακόλουθων θεμάτων: 1) Το κίνημα ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ. Ενδεικτικά, μελέτη και παρουσίαση αντι-πολεμικών αφισών. 2) Το κίνημα ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις στις ΗΠΑ. Ενδεικτικά, μελέτη αποσπάσματος από τον λόγο του Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ στην Ουάσιγκτον το 1963, συζήτηση για τις στοχεύσεις του, παρακολούθηση και σχολιασμός της ταινίας <i>Δεν είμαι ο νέγρος σου</i> του Ράουλ Πεκ. 3) Ο Γαλλικός Μάης του 68. Εντοπισμός και σχολιασμός των συνθημάτων. 4) Νεολαιίστικη κουλτούρα και μουσική. Παρακολούθηση της ταινίας <i>Easy Rider</i> του Ντένις Χόπερ, και συζήτηση για την κουλτούρα (ιδίως μουσική), τη μόδα, τις σχέσεις με το άλλο φύλο. 5) Το φεμινιστικό κίνημα (αφίσες και φωτογραφίες από διαδηλώσεις γυναικών) και καταγραφή των συνθημάτων και των διεκδικήσεων που εκφράζονται σε αυτό. Στο τέλος, συζήτηση σε ολομέλεια στην τάξη για το τι κληροδότησαν στις επόμενες γενιές τα κινήματα αυτά – Καταγραφή πορισμάτων.</p> <p>Χωρισμός της τάξης σε ομάδες ενδιαφερόντων -π.χ. μόδα, μουσική, κινηματογράφος, καταναλωτικά προϊόντα- και οργάνωση ψηφιακών πολυμεσικών παρουσιάσεων με θέμα «Τι επιβιώνει σήμερα από τη δεκαετία του 1960»;</p> <p>Διαθεματική δραστηριότητα με το μάθημα της λογοτεχνίας με θέμα «Η αμφισβήτηση στα κομμουνιστικά καθεστώτα». Αναζήτηση, ανάγνωση και σχολιασμός λογοτεχνικών έργων διαφωνούντων συγγραφέων του</p>
--	--	---	--	---

				<p>ανατολικού μπλοκ.</p> <p>Μελέτη ιστορικού παραδείγματος: συγκριτική προσέγγιση οικονομικών δεικτών (ανεργίας, εξαγωγών, μεταποίησης κ.ά.) μίας ευρωπαϊκής χώρας πριν την οικονομική ύφεση και κατά τη διάρκειά της. Συζήτηση για τις κοινωνικές συνέπειές της και καταγραφή πορισμάτων. Σύγκριση των δεικτών με αυτούς της σύγχρονης οικονομικής κρίσης.</p>
<p>Η μεταπολεμική Ελλάδα</p> <p>Τα Δεκεμβριανά</p> <p>Ο εμφύλιος πόλεμος</p> <p>Στη σκιά του Εμφυλίου: οι πολιτικές εξελίξεις από το 1950 έως το 1967</p> <p>Το πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου 1967 και η δικτατορία των συνταγματαρχών</p> <p>Το μεταπολεμικό «οικονομικό θαύμα», 1953-1973</p> <p>Η εσωτερική μετανάστευση και η μεταμόρφωση των ελληνικών πόλεων</p> <p>Η εξωτερική</p>	<p>Να μελετήσουν τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο: αιτίες, εξέλιξη, έκβαση.</p> <p>Να αποτιμήσουν τις πολύπλευρες επιπτώσεις που είχε ο Εμφύλιος στην ελληνική κοινωνία στις μεταπολεμικές δεκαετίες.</p> <p>Να αντιληφθούν τους περιορισμούς στη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών στη μετεμφυλιακή περίοδο.</p> <p>Να διερευνήσουν τις πολιτικές συνθήκες που οδήγησαν στο πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου.</p> <p>Να επισημάνουν τις αιτίες και να περιγράψουν την πορεία κατάρρευσης του δικτατορικού καθεστώτος.</p> <p>Να διερευνήσουν την έκταση και τις παραμέτρους του</p>	<p>Πόλωση, εμφύλιος πόλεμος, αμερικανική επέμβαση, εθνικοφροσύνη, πολιτικές διώξεις, παρακράτος, Ανένδοτος Αγώνας, πραξικόπημα, χούντα, αντιδικτατορικός αγώνας, φοιτητικό κίνημα, αστικοποίηση, ανοικοδόμηση, γκάσταρμπάιτερ, Πολυτεχνείο, Μεταπολίτευση,</p>	<p>Χώρος-χρόνος, συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα, ηθική διάσταση, ιστορική οπτική, ιστορική ενσυναίσθηση, ομοιότητα και διαφορά</p>	<p>Αναζήτηση και μελέτη πολυπρισματικού οπτικοακουστικού υλικού με θέμα την πορεία προς τα Δεκεμβριανά. Συμπλήρωση φύλλων εργασίας – κριτική διαλογική αποτίμηση.</p> <p>Κριτική προσέγγιση πολυπρισματικών ιστορικών πηγών για τα αίτια του ελληνικού εμφυλίου – οργάνωση λόγου-αντίλογου.</p> <p>Μελέτη πολυτροπικών πρωτογενών και δευτερογενών πηγών αναφορικά με τις πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις που είχε ο Εμφύλιος κατά τη διεξαγωγή του και μετά τη λήξη του. Προσέγγιση, λ.χ., του «παιδομαζώματος» ή, κατ' άλλους, «παιδοφυλάγματος», της διαίρεσης των οικογενειών, των διώξεων, των εκτοπίσεων και εξοριών κ.λπ.</p> <p>Μελέτη του Διαγγέλματος Τρούμαν (12 Μαρτίου 1947) και συζήτηση για τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου και της διαίρεσης της Ευρώπης.</p> <p>Συνέντευξη από επιζώντες του εμφυλίου -όπου είναι δυνατό- ή/και από μέλη των οικογενειών τους. Κριτική αποτίμηση.</p> <p>Επίσκεψη σε τόπους μνήμης του Εμφυλίου στην περιοχή του σχολείου και έρευνα με συμπλήρωση φύλλων εργασίας.</p> <p>Αναζήτηση, ταξινόμηση και κριτική ανάλυση πολυπρισματικών πρωτογενών και δευτερογενών πηγών για τις κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες κατά την περίοδο 1949-1967. Ενδεικτικά θέματα: η δολοφονία του Γ. Λαμπράκη, τα Ιουλιανά, η πολιτιστική άνθηση, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Ένωσης</p>

<p>μετανάστευση των Ελλήνων (Δ. Ευρώπη, ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς)</p> <p>Η μεταπολίτευση και η εδραίωση της δημοκρατίας</p> <p>Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ</p> <p>Η δεκαετία του 1980</p>	<p>φαινομένου της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης.</p> <p>Να διερευνήσουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συντελέστηκε το «οικονομικό θαύμα» 1953-73 και να αποτιμήσουν τις συνέπειές του.</p> <p>Να διερευνήσουν τις συνθήκες εδραίωσης της δημοκρατίας μετά το 1974.</p> <p>Να συζητήσουν τις αιτίες και τις συνέπειες της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ.</p> <p>Να περιγράψουν τις αλλαγές που έγιναν σε επίπεδο θεσμών με ορόσημα το 1974 και το 1981.</p>	<p>αποχουνοποίηση, εκδημοκρατισμός, εκσυγχρονισμός</p>		<p>Κέντρου.</p> <p>Αναζήτηση και κριτική προσέγγιση πρωτογενών πηγών της περιόδου της χούντας με έμφαση στην ανάλυση του λόγου των δικτατόρων.</p> <p>Η αντίσταση στη Δικτατορία. Αξιοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων «Σκοτεινή Επταετία» (http://foundation.parliament.gr/central.aspx?sid=1101453116716461453976). Εναλλακτικά: αναζήτηση και μελέτη αντιδικτατορικών αφισών και δημιουργία ψηφιακού κολάζ.</p> <p>Συνέντευξη από συγγενείς ή γνωστούς των μαθητών-τριών, οι οποίοι μετανάστευσαν στο εξωτερικό μεταπολεμικά. Καταγραφή και αποτίμηση της προσωπικής ή οικογενειακής τους ιστορίας.</p> <p>Διερεύνηση της μετανάστευσης των Ελλήνων και των συνθηκών της ζωής τους στις χώρες υποδοχής μέσα από σχετικά τραγούδια και ταινίες, λ.χ., του Στέλιου Καζαντζίδα, του δίσκου «Μετανάστες» (1974) του Γ. Μαρκόπουλου, ή μέσα από «Το προξενίο της Άννας» του Π. Βούλγαρη.</p> <p>Εκπόνηση project με θέμα «μεταπολεμική αστυφιλία». Ενδεικτικά: καταγράφονται οι αλλαγές στον οικιστικό ιστό της περιοχής των μαθητών μέσα από φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό. Εναλλακτικά: έρευνα σχετικά με τον τρόπο καταγωγής των γονιών ή των παππούδων των μαθητών-τριών και δημιουργία χάρτη στην τάξη με αυτά τα χωριά.</p> <p>Συζήτηση-αποτίμηση των αλλαγών που εισάγονται στην εκπαίδευση μετά τη Μεταπολίτευση: καθιέρωση δημοτικής και μονοτονικού, κατάργηση σχολικής ποδιάς, μικτά σχολεία κ.λπ.</p> <p>Δημιουργία χρονογραμμής εμπλουτισμένης με οπτικό ιστορικό υλικό αναφορικά με τη δημιουργία της ΕΟΚ και την ενταξιακή πορεία της Ελλάδας.</p>
<p>Το Κυπριακό Ζήτημα</p>	<p>Να διερευνήσουν και να ερμηνεύσουν τον αντι-</p>	<p>Βρετανική Κοινοπολιτεία</p>	<p>Χώρος-χρόνος,</p>	<p>Δημιουργία χρονογραμμής από την έναρξη της βρετανικής αποικιοκρατίας στην Κύπρο έως την τουρκική εισβολή.</p>

<p>Η βρετανική αποικιοκρατία στην Κύπρο</p> <p>Ο εθνικο-απελευθερωτικός αγώνας 1955-1959</p> <p>Η ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας και η δύσκολη συμβίωση των δύο κοινοτήτων</p> <p>Το πραξικόπημα και η τουρκική εισβολή</p> <p>Οι πρόσφυγες</p>	<p>αποικιακό και εθνικο-απελευθερωτικό αγώνα των Κυπρίων.</p> <p>Να αποτιμήσουν τη στάση του ελληνικού λαού και των ελληνικών κυβερνήσεων στο Κυπριακό Ζήτημα.</p> <p>Να κατανοήσουν τις διαδικασίες ίδρυσης του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους και τη θεσμική του δομή.</p> <p>Να διερευνήσουν την εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.</p> <p>Να αναζητήσουν τα αίτια και να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις της τουρκικής εισβολής.</p> <p>Να συζητήσουν για τις προσπάθειες επίλυσης του κυπριακού ζητήματος μέχρι τις μέρες μας.</p>	<p>α, αποικιοκρατία, ΕΟΚΑ, Ανεξαρτησία, εγγυήτριες δυνάμεις, πραξικόπημα, Πράσινη Γραμμή, Αττίλας, αγνοούμενοι, πρόσφυγες, Κυπριακό Ζήτημα</p>	<p>αιτιότητα, ηθική διάσταση, ιστορική ενσυναίσθηση, πολυπρισματικότητα</p>	<p>Παρακολούθηση οπτικοακουστικού ιστορικού υλικού με θέμα τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα των Κυπρίων, λ.χ., από το αρχείο της ΕΡΤ, στο http://www.ert.gr/arxeio-afierwmata/katochyrosi-tis-anexartisi-tis-kyprou-1i-martiou-1959/. Συμπλήρωση φύλλων εργασίας.</p> <p>Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών για τα αίτια και τις συνθήκες της τουρκικής εισβολής. Ενδεικτικά, παρακολούθηση του ντοκιμαντέρ του Μιχάλη Κακογιάννη <i>Αττίλας '74</i>. Συζήτηση για την προσφυγική εμπειρία.</p> <p>Προβολή της ταινίας του Πανίκου Χρυσάνθου και του Niyazi Kizilyurek <i>Το Τείχος μας</i>. Αγώνας επιχειρημάτων σε δύο ομάδες: η μία υποστηρίζει ότι είναι δυνατή η συνύπαρξη ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων στο ίδιο κράτος και η άλλη υποστηρίζει ότι η συνύπαρξη είναι αδύνατη.</p> <p>Επίσκεψη στην ιστοσελίδα του <i>Ομίλου Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας</i>, μιας οργάνωσης αποτελούμενης από Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους ιστορικούς και εκπαιδευτικούς με έδρα της το <i>Σπίτι της Συνεργασίας</i> στη «νεκρή ζώνη» της Λευκωσίας, και παρουσίαση των στόχων και των δράσεών τους. Συζήτηση για τον ρόλο της εκπαίδευσης ως πεδίου επικοινωνίας και συμφιλίωσης σε διαιρεμένες κοινωνίες. Βλ. http://www.ahdr.info/home.php, http://www.home4cooperation.info/el</p>
--	---	--	---	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και οι νέες συγκρούσεις

(6-8 ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες		Ενδεικτικές δραστηριότητες - προτάσεις αξιολόγησης
	Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Πρωτογενείς	Δευτερογενείς	
<p>Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων και η εποχή της παγκοσμιοποίησης</p> <p>1989: η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ευρώπη</p> <p>Η διεύρυνση της Ε.Ε., οι διεθνείς οργανισμοί, η ανάδυση της Κίνας</p> <p>Η κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού και η εγκατάλειψη του κράτους πρόνοιας</p> <p>Τεχνολογικές επαναστάσεις, πληροφορική, επικοινωνίες, αλλαγές στην παραγωγή και στον τρόπο ζωής</p>	<p>Να προσδιορίσουν τις αιτίες κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων και να αποτιμήσουν τις συνέπειές της στη Δυτική Ευρώπη και στα Βαλκάνια.</p> <p>Να αναζητήσουν τις αιτίες της διεύρυνσης της ΕΟΚ και της μετατροπής της σε Ευρωπαϊκή Ένωση.</p> <p>Να επισημάνουν την ανάδειξη της Κίνας σε παγκόσμια οικονομική δύναμη.</p> <p>Να διακρίνουν τις επιπτώσεις της τεχνολογικής επανάστασης στην καθημερινή ζωή, την εργασία και τις κοινωνικές σχέσεις.</p> <p>Να αναζητήσουν τους λόγους της εγκατάλειψης του κράτους πρόνοιας και να εντοπίσουν τις κυριότερες συνέπειές της.</p>	<p>Κομμουνιστικό καθεστώς, παγκοσμιοποίηση, διεθνείς οργανισμοί, ευρωπαϊκή ενοποίηση, νεοφιλελευθερισμός, κράτος πρόνοιας, τεχνολογική επανάσταση, μέσα κοινωνικής δικτύωσης</p>	<p>Συνέχεια και αλλαγή, ιστορική οπτική, ιστορική φαντασία, ιστορική ενσυναίσθηση</p>	<p>Παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού με θέμα την πορεία της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων. Διατύπωση ιστορικών συλλογισμών.</p> <p>Αναζήτηση και μελέτη ιστορικών πηγών αναφορικά με την πτώση του Τείχους - διατύπωση τεκμηριωμένων υποθέσεων στο ερώτημα «Τι θα συνέβαινε σήμερα αν δεν είχε συντελεστεί η πτώση του Τείχους;»</p> <p>Ιδεοθύελλα σχετικά με τον όρο «παγκοσμιοποίηση» και συζήτηση σχετικά με τις διαφορετικές, θετικές ή αρνητικά φορτισμένες, ερμηνείες που μπορεί να λάβει το περιεχόμενό του. Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη.</p> <p>«Made in China»: οι μαθητές αναζητούν στο σπίτι τους προϊόντα κατασκευασμένα στην Κίνα και φτιάχνουν έναν πίνακα με τις κατηγορίες των ειδών.</p> <p>Επέκταση χρονογραμμής: από την ΕΟΚ στην ΕΕ – επισήμανση και κριτική αποτίμηση των αλλαγών.</p> <p>Συζήτηση σχετικά με το παρόν της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με την αρχική της στόχευση.</p> <p>Συνέντευξη από γονείς και παππούδες-γιαγιάδες που πήγαν σχολείο πριν από την τεχνολογική επανάσταση των μέσων επικοινωνίας και πληροφόρησης. Δημιουργία πίνακα με βάση τις εξής παραμέτρους: παιχνίδια, επικοινωνία με φίλους, ψυχαγωγία, σχολική μελέτη. Συζήτηση για τις επιπτώσεις της τεχνολογικής επανάστασης στην καθημερινή ζωή των νέων.</p>
Η σύγχρονη Ελλάδα	Να ερμηνεύσουν την	Αποβιομηχάνιση	Ιστορική	Εκπόνηση project για τις συνέπειες της αποβιομηχάνισης ή της

<p>Αποβιομηχάνιση και η κρίση του μοντέλου ανάπτυξης</p> <p>Η έκρηξη της τουριστικής βιομηχανίας</p> <p>Αλλαγή καταναλωτικών προτύπων και τρόπου ζωής</p> <p>Η άφιξη των μεταναστών</p> <p>Η ένταξη στο Ευρώ</p>	<p>αποβιομηχάνιση και τη στροφή της ελληνικής οικονομίας στον τριτογενή τομέα και κυρίως στον τουρισμό.</p> <p>Να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις του καταναλωτισμού στην καθημερινή ζωή.</p> <p>Να αποτιμήσουν τις αιτίες και τις συνέπειες της έλευσης των μεταναστών μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων.</p> <p>Να αντιληφθούν τη σημασία και τις επιπτώσεις του κοινού ευρωπαϊκού νομίματος.</p>	<p>νιση, τριτογενοποίηση οικονομίας, καταναλωτισμός, ατομικισμός, οικονομική και νομισματική ενοποίηση, ιδιωτικοποιήσεις - αποκρατικοποίηση - οικονομικός μετανάστης, πολυπολιτισμικές κοινωνίες</p>	<p>ενσυναίσθηση, αιτιότητα, συνέχεια και αλλαγή</p>	<p>τουριστικής ανάπτυξης στον τόπο κατοικίας των μαθητών.</p> <p>Μελέτη στατιστικών πινάκων για την αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα τα τελευταία 30 χρόνια.</p> <p>Μελέτη περιοδικών που απευθύνονται κυρίως σε άνδρες ή σε γυναίκες και συζήτηση των έμφυλων στερεοτύπων που καλλιεργούν.</p> <p>Αναζήτηση και μελέτη παλαιών διαφημίσεων της ελληνικής τηλεόρασης με θέμα την εξέλιξη των καταναλωτικών προτύπων.</p> <p>Συλλογή συνεντεύξεων από ξένους μετανάστες πρώτης γενιάς με θέμα «Προσδοκίες και εμπειρίες από την εγκατάσταση στην Ελλάδα».</p> <p>Προσδιορισμός και κατηγοριοποίηση των τόπων προέλευσης και τόπων εγκατάστασης των μεταναστών. Σχεδιαστική αποτύπωση σε ψηφιακό χάρτη.</p> <p>Συζήτηση για τις αλλαγές που έφερε το Ευρώ στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.</p>
<p>Οι νέες συγκρούσεις στην εποχή της παγκοσμιοποίησης</p> <p>Πόλεμοι και εθνικισμός</p> <p>Ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις: πόλεμος του Κόλπου, εισβολή σε Ιράκ και Αφγανιστάν</p> <p>Η ισλαμιστική τρομοκρατία και η 11^η Σεπτεμβρίου</p>	<p>Να ερμηνεύσουν τις πολεμικές συγκρούσεις στη Γιουγκοσλαβία και να συζητήσουν τις ακρότητες που διαπράχθηκαν.</p> <p>Να εντοπίσουν τις εθνικές διενέξεις που προέκυψαν μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ.</p> <p>Να αντιληφθούν τα αίτια και τις συνέπειες των στρατιωτικών εισβολών και των πολέμων στις χώρες της Μέσης Ανατολής.</p> <p>Να αναζητήσουν τις αιτίες της</p>	<p>Εθνικισμός, θρησκευτικός φανατισμός, φονταμενταλισμός, στρατιωτικές επεμβάσεις τρομοκρατία, ξеноφοβία, πρόσφυγες</p>	<p>Ιστορική ενσυναίσθηση, συνέχεια και αλλαγή, χώρος-χρόνος, ομοιότητες και διαφορές</p>	<p>Κατασκευή χρονοχάρτη και τοποθέτηση των κυριότερων γεγονότων που αφορούν περιφερειακές συγκρούσεις.</p> <p>Η πολιορκία του Σεράγεβο (5.7.1992-29.2.1996). Μελέτη οπτικού υλικού που αποτυπώνει τον χάρτη της πόλης υπό πολιορκία, το «τούνελ της ελπίδας», μια αίθουσα σχολείου και την τοπική αγορά. Παιχνίδι ρόλων: ζεις στο Σεράγεβο και πηγαίνεις σχολείο τη συγκεκριμένη περίοδο. Γράφεις το ημερολόγιό σου..</p> <p>Παρατήρηση και σχολιασμός της αλλαγής του πολιτικού χάρτη των Βαλκανίων από το 1991 μέχρι σήμερα με τη χρήση λογισμικού ιστορικών χαρτών.</p> <p>Συγκέντρωση πηγών και συζήτηση για τα αίτια των στρατιωτικών επεμβάσεων (πόλεμος του Κόλπου, εισβολή σε Ιράκ και Αφγανιστάν)-</p>

<p>Προσφυγική κρίση και ξενοφοβία</p>	<p>έκρηξης του θρησκευτικού φανατισμού και των τρομοκρατικών επιθέσεων στις χώρες της Δύσης.</p> <p>Να κατανοήσουν τα αίτια των σύγχρονων προσφυγικών ροών.</p> <p>Να προβληματιστούν σχετικά με τις επιπτώσεις της ξενοφοβίας.</p>		<p>διατύπωση τεκμηριωμένων απαντήσεων στο ερώτημα «ποιες οι συνέπειές των επεμβάσεων αυτών;»</p> <p>Παιχνίδι ρόλων είσαι ιρακινός μαθητής και μόλις έχει ξεκινήσει η στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ το 2003. Συντάσσεις επιστολή προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, στην οποία καταθέτεις τους φόβους και τους προβληματισμούς σου σχετικά με τις συνέπειες της επέμβασης και κάνεις έκκληση για ειρήνη.</p> <p>Συζήτηση για τα αίτια και τις μορφές εμφάνισης της ισλαμοφοβίας. Προτάσεις μαθητών-τριών για το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί.</p> <p>Παρακολούθηση αποσπασμάτων από συνεντεύξεις ανθρώπων που ήταν αυτόπτες μάρτυρες της τρομοκρατικής επίθεσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στη Ν. Υόρκη. Συζήτηση για τον αντίκτυπο των τρομοκρατικών επιθέσεων στη ζωή των καθημερινών ανθρώπων.</p> <p>Συγκέντρωση πηγών για τα αίτια των προσφυγικών ροών και τις συνθήκες ζωής των σημερινών προσφύγων με ανάληψη ρόλων ή με συνέντευξη από προσφυγικές οικογένειες. Συναγωγή πορισμάτων και συζήτηση.</p>
---------------------------------------	---	--	--

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΦΑΚΕΛΟΙ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Η διαμόρφωση της σύγχρονης Αθήνας

Στόχος του ΘΦ είναι να παρουσιαστεί η μεταμόρφωση της Αθήνας στη διάρκεια του 20ού αιώνα, δηλαδή ο σχετικά ταχύς μετασχηματισμός της από αστικό κέντρο σε σύγχρονη μητρόπολη και ο τρόπος με τον οποίο αυτός ο μετασχηματισμός διαμορφώθηκε από την οικονομική ανάπτυξη, την εσωτερική μετανάστευση και την αλλαγή στο δομημένο περιβάλλον, ιδιαίτερα στα μεταπολεμικά χρόνια. Η σταδιακή επέκταση της πόλης και η δημιουργία νέων γειτονιών. Οι αλλαγές στην αρχιτεκτονική και την χωροταξία. Η εσωτερική μετανάστευση και η αστυφιλία. Η «έκρηξη» της αντιπαροχής και της πολυκατοικίας. Η Αθήνα ως «παράδειγμα» για τις άλλες ελληνικές πόλεις.

Η επανάσταση του κινηματογράφου

Μέσα από τον συγκεκριμένο ΘΦ οι μαθητές-τριες θα αντιληφθούν ότι ο κινηματογράφος αποτέλεσε τομή από πολλές και διαφορετικές απόψεις: «εκπαίδευσε» τις αισθήσεις του σύγχρονου ανθρώπου, δημιούργησε μια νέα σχέση ανάμεσα στην πραγματικότητα και την αναπαράστασή της, άλλαξε τον τρόπο διασκέδασης των απλών ανθρώπων και αποτέλεσε την πρώτη βιομηχανία στο χώρο της ψυχαγωγίας. Ο κινηματογράφος και οι αναπαραστάσεις της πραγματικότητας. Από τον βωβό στον ομιλούντα κινηματογράφο και τα κινούμενα σχέδια. Η βιομηχανία του θεάματος και η μαζική διασκέδαση. Ο εμπορικός κινηματογράφος στην Ελλάδα. Ιστορία και κινηματογράφος.

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στην τέχνη και η μνήμη του Μεγάλου Πολέμου

Ο συγκεκριμένος ΘΦ αποσκοπεί να εξοικειώσει τους μαθητές-τριες με τη σχέση μεταξύ πολέμου και τέχνης και πιο συγκεκριμένα με ποιους τρόπους η τραυματική εμπειρία του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου αποτυπώθηκε και επηρέασε την λογοτεχνία, τις εικαστικές τέχνες, τον κινηματογράφο, κοκ. στα χρόνια του Μεσοπολέμου. Σε αυτόν τον ΘΦ και για την περίπτωση της Ελλάδας, θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και ο αντίκτυπος της εμπειρίας της μικρασιατικής εκστρατείας και καταστροφής στην τέχνη και τη λογοτεχνία. Απομνημονεύματα και μαρτυρίες. Μνημεία, τελετές και ημέρες μνήμης. Από το *Ουδέν νεώτερον από το Δυτικό Μέτωπο* του Ε.Μ. Ρεμάρκ, τη *Ζωή εν τάφω* του Σ. Μυριβήλη και τα έργα του Τ. Γκρος, στις ταινίες *Σταυροί στο Μέτωπο* του Σ. Κιούμπρικ και *Καλά Χριστούγεννα* του Κ. Καριόν και το άλμπουμ *Let England Shake* της τραγουδίστριας P.J. Harvey.

Τα γερμανικά αντίποινα στην κατεχόμενη Ελλάδα

Η επεξεργασία του συγκεκριμένου ΘΦ αποσκοπεί στο να γνωρίσουν και να κατανοήσουν οι μαθητές-τριες τη λογική της ναζιστικής βίας και των αντιποίνων στην κατεχόμενη Ελλάδα, τις επιπτώσεις που είχαν στη ζωή των ανθρώπων της εποχής και τον τρόπο με τον οποίο τα αντίποινα διαμόρφωσαν τη συλλογική μνήμη της ελληνικής κοινωνίας τις επόμενες δεκαετίες. Η ένοπλη αντίσταση και η λογική της ναζιστικής βίας. Μαζικές εκτελέσεις, συλλήψεις ομήρων και πυρπολήσεις χωριών. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ελλάδα. Η μεταπολεμική δικαιοσύνη και οι γερμανικές αποζημιώσεις.

Επιστήμη και πολιτική: τα πυρηνικά όπλα και η κατάκτηση του διαστήματος

Μέσα από τον ΘΦ οι μαθητές-τριες καλούνται να προβληματιστούν σχετικά με την χρήση της επιστήμης και της τεχνολογίας στη σύγχρονη εποχή, να προβληματιστούν για τις συνέπειες της εξάρτησης της επιστήμης από οικονομικά ή και πολιτικά συμφέροντα και να γνωρίσουν τις κοινωνικές αντιδράσεις που κατά καιρούς εκδηλώθηκαν, ιδιαίτερα απέναντι στους κινδύνους που εγκυμονούσε η πυρηνική ενέργεια. Η ρίψη της ατομικής βόμβας σε Χιροσίμα και Ναγκασάκι. Η απειλή του πυρηνικού πολέμου και η κούρσα των εξοπλισμών στον Ψυχρό Πόλεμο. Το αντιπολεμικό και φιλειρηνικό κίνημα. «Άνθρωπος στο φεγγάρι»: η κατάκτηση του διαστήματος. Η χρήση της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς και οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι.

Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου

Ο συγκεκριμένος ΘΦ δίνει την ευκαιρία σε μαθητές-τριες να γνωρίσουν καλύτερα τον Ψυχρό Πόλεμο και τις συνθήκες που επικρατούσαν στις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» στην Ευρώπη εστιάζοντας στην περίπτωση της Γερμανίας, της οποίας η μεταπολεμική ιστορία σε μεγάλο βαθμό συμπυκνώνει την ιστορία της Ευρώπης από το 1945 έως το 1989. Ο Ψυχρός Πόλεμος και η διαίρεση της Γερμανίας. Η ανέγερση του Τείχους του Βερολίνου. Η καθημερινή ζωή στις κομμουνιστικές χώρες. 1989: το έτος-ορόσημο. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου και η γερμανική ενοποίηση. Η μνήμη των κομμουνιστικών καθεστώτων.